

Referensområden för klövviltförvaltning i södra Sverige

**Ett projekt inom programområde Skog,
Fortlöpande miljöanalys (Foma), SLU**

Kronhjort. Foto: Lars Edenius

Årsrapport 2013
Lars Edenius, Vilt, fisk & miljö, SLU, Umeå

Innehållsförteckning

1. Bakgrund
2. Mål
3. Metodbeskrivning
4. Resultat
 - 4.1 *Klövvtälförekomst*
 - 4.2 *Betetryck*
 - 4.3 *Betesskador*
 - 4.4 *Höjd, RASE-träd*
 - 4.5 *Täckningsgrad av blåbär och lingon*
5. Kunskapsförmedling
6. Fortsättningen

1. Bakgrund

2012 infördes ett nytt förvaltningssystem för älg i Sverige. Den nya ekosystembaserade, lokalt förankrade och adaptiva förvaltningsmodellen ställer nya krav på kostnadseffektiva och kvalitetssäkrade metoder för uppföljning av älgpopulationer, betestryck och betesskador. Detta inbegriper frekvens, intensitet och omfattning i inventeringsunderlaget.

Referensområden är utpekade områden där klövviltpopulationer och deras koppling till och påverkan i landskapet följs mer intensivt. Referensområden är viktiga för att utveckla metoder och skaffa sig mer kunskap om hur systemet fungerar, för utbildning, samt som demonstrationsområden. Inom ramen för Fortlöpande miljöanalys (Foma) etablerades två referensområden för klövviltövervakning i södra Sverige 2012. Resultat från det första årets inventeringar har redovisats tidigare, se:

http://www.slu.se/Documents/externwebben/s-fak/vilt-fisk-och-miljo/Documents/Milj%c3%b6analys/%c3%85rsrapport%202012_Foma%20Vilt_referensomr%c3%a5den.pdf

I den här rapporten redovisas resultat från 2013 års inventering.

2. Mål

Referensområdena syftar till att ta fram biologiska kunskaper baserat på kostnadseffektiva och kvalitetssäkrade inventeringsmetoder.

Målet med denna inventering är att ge kunskaper om:

- * förändringar i populationstäthet av klövviltarter (i främsta rummet älg, rådjur, kronhjort och dovhjort).
- * i vilken omfattning klövviltet utnyttjar sin födoresurs samt förändringar i betestrycket och skador över tiden.
- * relationerna mellan populationstäthet, tillgång på viltfoder, betesskador och betestryck
- * Hur ofta och hur länge man bör inventera.

3. Metodbeskrivning

3.1. Områden

De två referensområdena ligger i anslutning till Öster Malma i Nyköpingstrakten i Sörmland samt i Växjötrakten i Småland. Dessa områden är valda för att vi har bra lokal förankring i form av markägarekontakter och annan pågående forskning om älgpopulationernas demografi. Vidare är områdena sinsemellan mycket olika i fråga om klövvilttätheter och fodertillgång; i Öster Malma sker en omfattande utfodringsverksamhet som skapat mycket höga tätheter av klövvilt, medan Växjöområdet är

mer typiskt för sydsvenska förhållanden, men här finns genom stormen Gudrun (år 2005) stora tillgängliga fodermängder som nu håller på att växa ur optimal höjd som klövviltsmat.

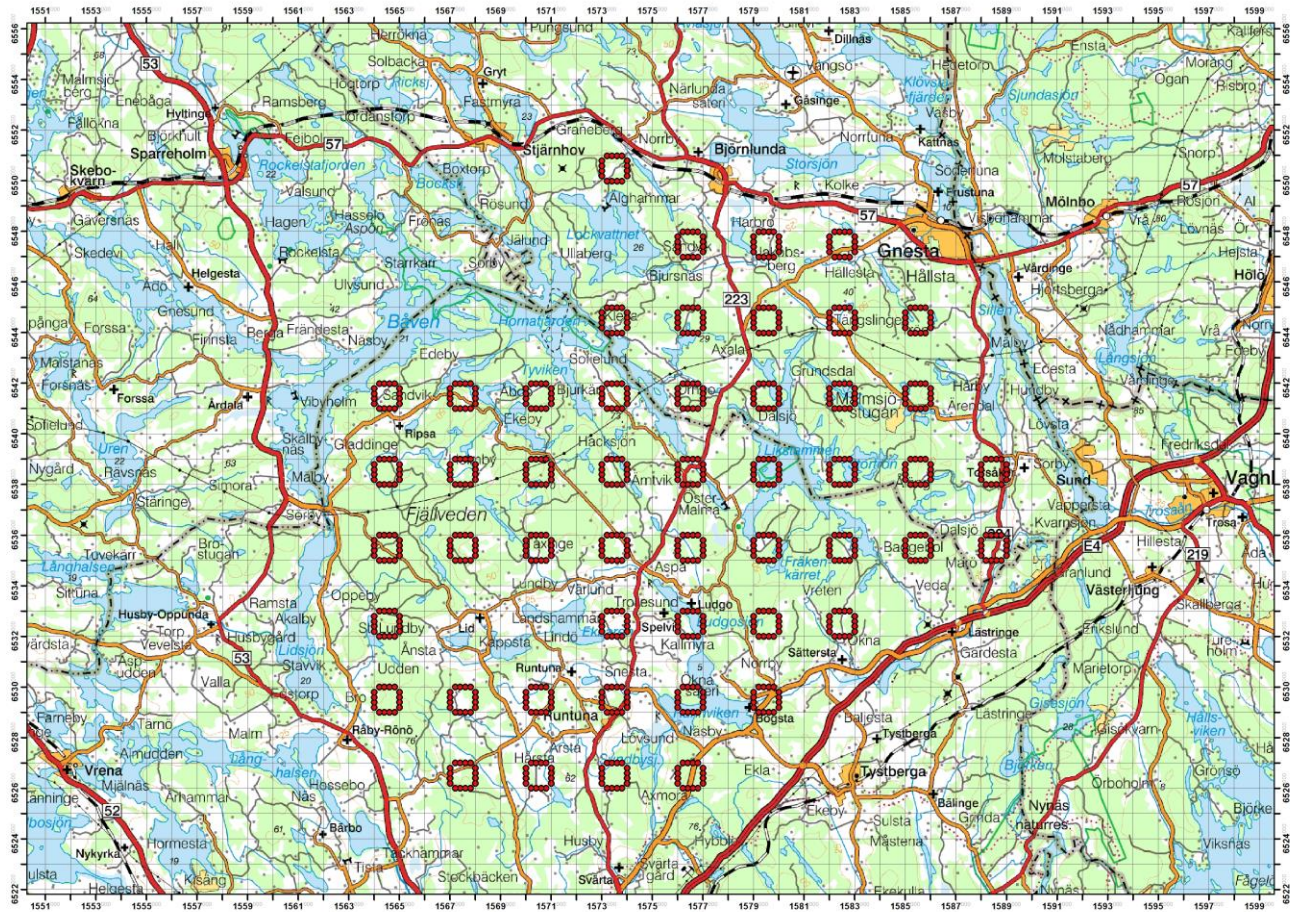

Fig. 1. Referensområdet i Öster Malma. De röda fyrkanterna representerar trakter med provytor

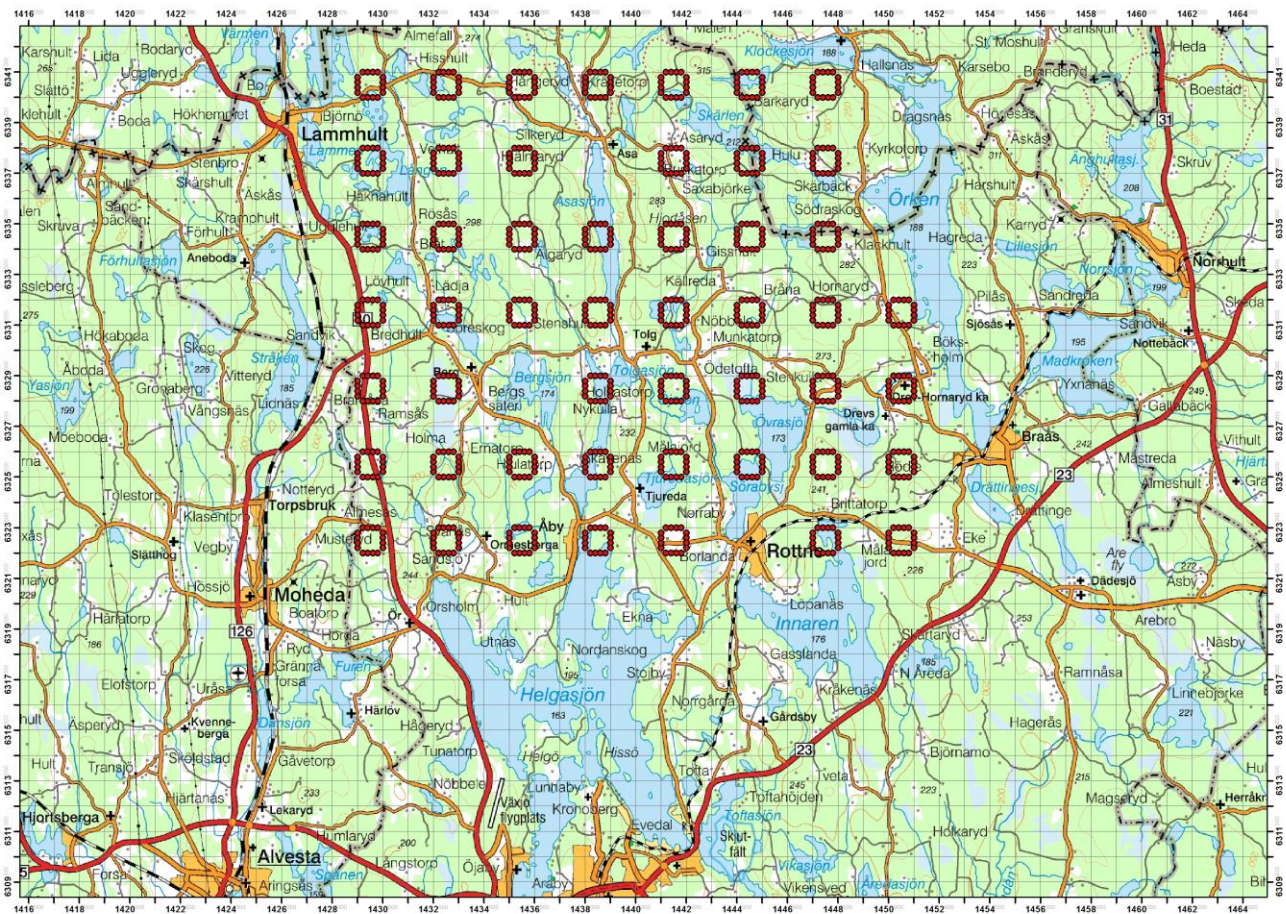

Fig. 2. Referensområdet i Växjö

Inventeringsmetodiken finns beskriven i detalj i fjolårets rapport, se http://www.slu.se/Documents/externwebben/s-fak/vilt-fisk-och-miljo/Documents/Milj%c3%b6analys/%c3%85rsrapport%202012_Foma%20Vilt_referensomr%c3%a5den.pdf

Följande avvikelser/förändringar i metodiken gjordes inför fältarbetet 2013:

Betetryck

Förekomst av gran inom höjdintervallet 0.5-3 m lades till i betetrycksinventeringen.

Skador

Under fjolårets inventering valdes Äbin-bestånd opportunistiskt i samband med traktinventeringen. För att göra urvalet bättre ur statistisk synpunkt karterades alla ungskogsbestånd i inventeringsområdet i höjdintervallet 0.5-3 m med hjälp av laserskanning (Skoglig resurshushållning, SLU, Umeå). Från denna population av ungskogsbestånd (flera hundra per område) slumpades 100 bestånd >1 ha per område för senare besök i fält. Fältbesöken avbröts när 40 bestånd inventerats i varje område.

Täckningsgrad av blåbär och lingon

Täckningsgraden i procent av blåbär och lingon registrerades inom 1.78-m radie från provytecentrum.

4. Resultat 2013

4.1. Klövviltförekomst

I likhet med 2012 visade inventeringen i april 2013 att det fanns betydligt mer av kronhjort och dovhjort i Öster Malma än i Växjöområdet (figur 3 & tabell 1). Andelen inventeringsytor med färsk vinterspillning av älg och rådjur var högre respektive lägre i Öster Malma än i Växjöområdet.

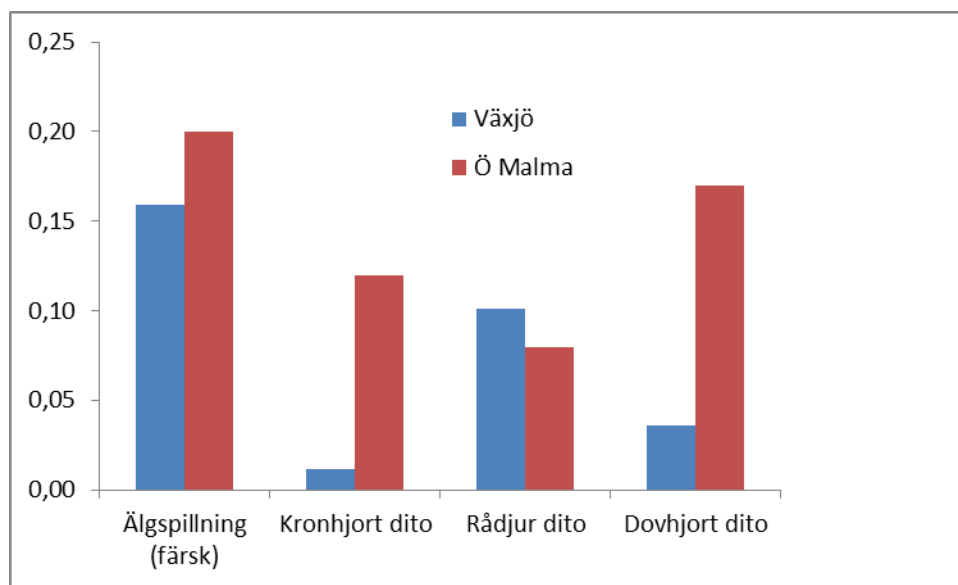

Fig. 3. Andel provytor med förekomst av olika klövviltarter i Öster Malma & Växjö 2013

Klövviltsart	Öster Malma Antal djur per 1000 ha	Växjö Antal djur per 1000 ha
Älg (14-23) högar per dygn)	10-16	8-12
Kronhjort (10-15)	8-12	0.7-1
Rådjur (17-22)	24-30	34-44
Dohhjort (19-23)	63-77	11-13

Tabell 1. Antal spillningshögar omräknat till absoluta tätheter vid antagen depositionstid om 180 dygn.

4.2. Betestryck

Betestrycket på tall, glasbjörk och ek var högre i Öster Malma än i Växjöområdet, medan det förhöll sig tvärtom för betestrycket på vårtbjörk och rönn (figur 4). Särskilt anmärkningsvärt var det höga betestrycket på rönn i Växjöområdet, 65%.

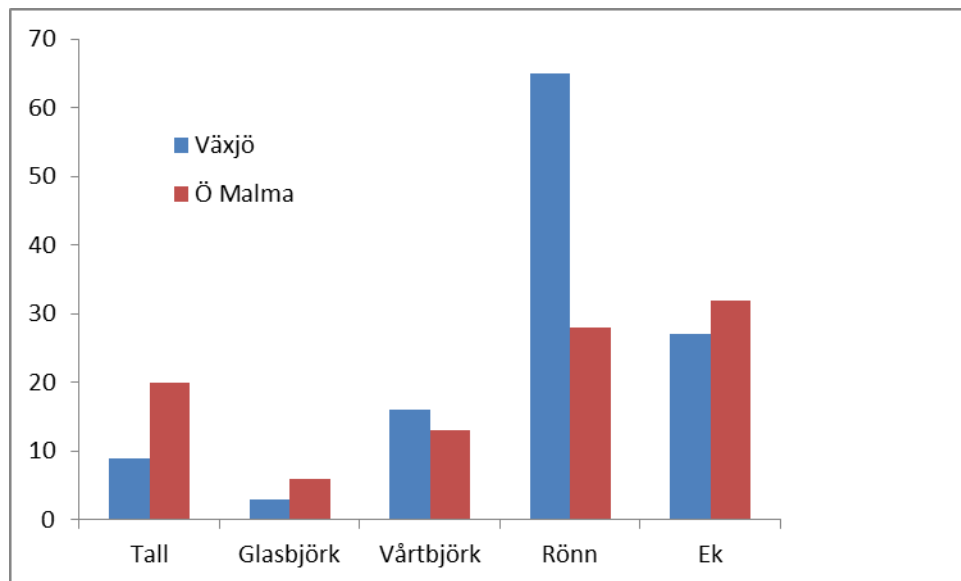

Fig. 4. Betestryck (% betade årsskott) på olika foderträd 2013

4.3. Skador

Andelen tallar med färskas betesskador var högre i Öster Malma än i Växjöområdet (27 vs 21%). Skadegraden på glasbjörk och vårtbjörk var högre i Växjö än i Öster Malma (figur 5). Skador på gran noterades i liten omfattning i bägge områdena, men var vanligare i Växjö än i Öster Malmaområdet.

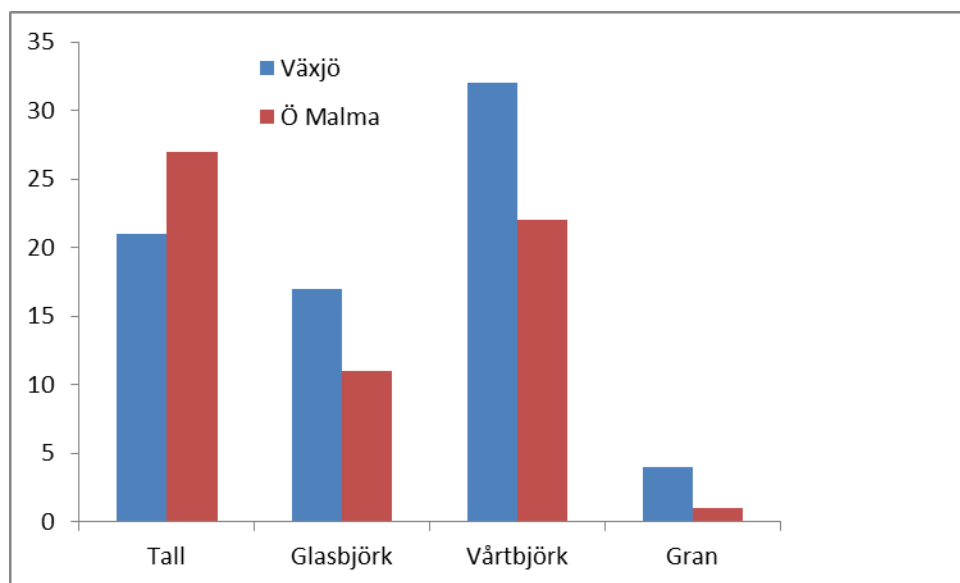

Fig. 5. Procent träd med färskta vinterbetesskador (modifierad ÄBIN-metod) 2013

4.4 Höjd hos RASE-träden

Medelhöjden hos RASE-träden var förutom eken högre i Växjö än i Öster Malmaområdet (figur 6). Aspen hade överlag den högsta medelhöjden av RASE-arterna följt av sälgen.

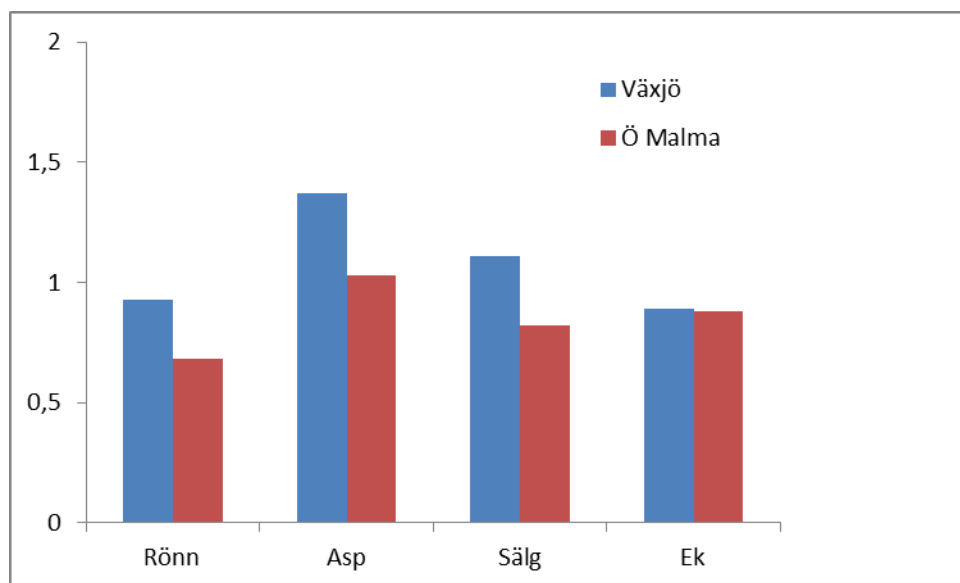

Fig. 6. Medelhöjd av rönn, asp, sälga och ek (RASE) i Äbin-bestånden 2013

4.5 Täckningsgrad av bärris

Bärris i form av blåbär och lingon är en viktig resurs för klövviltet under höst och vinter. Medan täckningsgraden av blåbär var ungefär lika mellan områdena så var täckningsgraden av lingon högre i Växjö än i Öster Malmaområdet (figur 7).

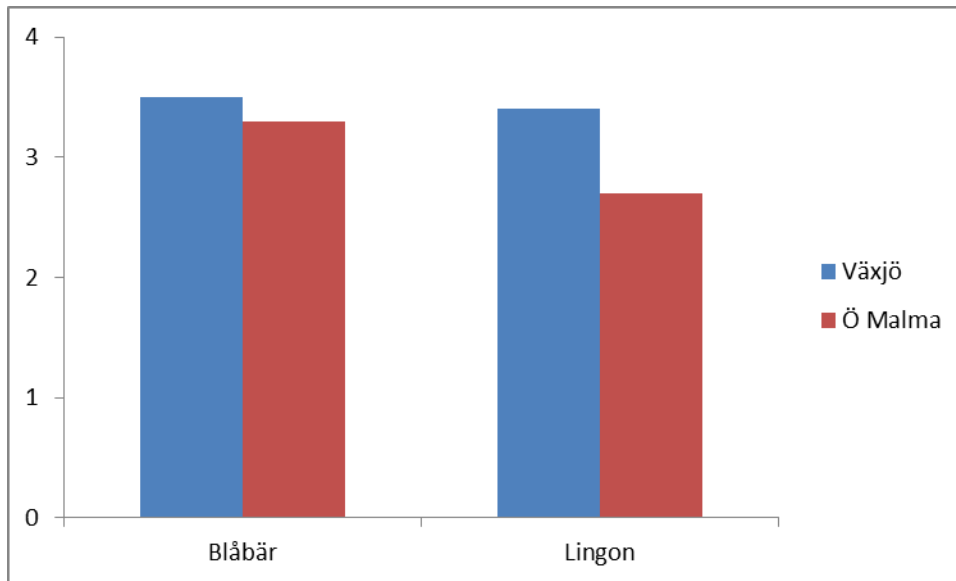

Fig. 7. Täckningsgrad i procent av blåbär och lingon 2013

5 Kunskapsförmedling

Resultat från projektet har presenterats för markägare, jägarorganisationer m fl. på öppna informationsmöten. Resultat har även presenterats för länsstyrelsen i Sörmlands län under hösten 2013 i samband med diskussioner om åtgärder för att komma till rätta med den ökande populationen av vildsvin i länet.

6 Fortsättningen

Projektet planerades fortgå i tre år och utvärderas efter fältsäsongen 2015.

Tack

Följande personer medverkade i fältarbetet 2013: Fredrik Stenbacka, Sonya Juthberg, Jon Andersson, Jörgen Olsson, Lars Edenius, Kent Nilsson, Jimmy Pettersson, Elis Bengtsson, Petter Öhman. Jonas Jonzén och Mikael Egberth, SRH, SLU, Umeå, bistod med framtagande av underlag för urval av Äbinbestånd.